
Remiszewska Kamila, Ruszkiewicz Adrianna

Uniwersytet w Siedlcach

Instytut Nauk o Bezpieczeństwie

ASPEKTY PRAWA KANONICZNEGO I PRAWA ŚWIECKIEGO W ZWIĄZKU MAŁŻEŃSKIM

ASPECTS OF CANON LAW AND CIVIL LAW IN MARRIAGE

Streszczenie

Artykuł przedstawia związek małżeński z perspektywy prawa kanonicznego i prawa świeckiego, dwóch różnych systemów prawnych. Skupia się na porównawczej analizie aspektów teoretycznych i praktycznych, związanych z małżeństwem, uwzględniając wpływ wiary i norm społecznych na jego regulacje. Poprzez dogłębne badanie tych dwóch systemów prawnych, praca dąży do lepszego zrozumienia zarówno złożoności, jak i podobieństw między nimi oraz identyfikacji obszarów konfliktów czy synergii. Celuje w dostarczenie kompleksowego spojrzenia na istotę i funkcjonowanie związku małżeńskiego, uwzględniając zarówno jego wymiar duchowy, jak i społeczny.

Słowa Kluczowe: związek małżeński, prawo kanoniczne, prawo świeckie.

Summary

The article presents the marital union from the perspectives of canonical law and secular law, two distinct legal systems. It focuses on a comparative analysis of the theoretical and practical aspects related to marriage, taking into account the influence of faith and societal norms on its regulations. Through an in-depth examination of these two legal systems, the paper aims to better understand both the complexities and similarities between them and to identify areas of conflict or synergy. It aims to provide a comprehensive view of the essence and functioning of the marital union, considering both its spiritual and social dimensions.

Keywords: marital union, canonical law, secular law.

Wstęp

Współlistnienie prawa kanonicznego i prawa świeckiego stanowi interesujące pole badawcze, zwłaszcza w kontekście instytucji związku małżeńskiego. Związek ten, będący fundamentalnym elementem społeczeństwa, od wieków przyciąga uwagę prawników, teologów i badaczy z różnych dziedzin. Przepisy prawa kanonicznego, będące częścią dziedzictwa prawnego Kościoła Katolickiego oraz zasady prawa świeckiego, regulujące życie społeczne w kontekście państwowym, kształtują złożoną materię, dotyczącą małżeństwa. Niniejsza praca skupia się na analizie związku małżeńskiego w świetle obu tych systemów prawnych. Przedmiotem zainteresowania są zarówno aspekty teoretyczne, jak i praktyczne, związane z funkcjonowaniem małżeństwa w kontekście prawa kanonicznego, które czerpie swe korzenie z tradycji religijnej, oraz prawa świeckiego, które ma swoje fundamenty w normach społecznych i państwowych. Rozważania, dotyczące małżeństwa jako instytucji, będą prowadzone z perspektywy porównawczej, uwzględniając różnice i podobieństwa pomiędzy podejściem prawnym Kościoła a regulacjami państwowymi. Analiza ta pozwoli na lepsze zrozumienie wpływu tradycji, wiary i kultury na kształtowanie prawa małżeńskiego oraz jego funkcjonowanie w praktyce. Poprzez zgłębianie zawiłych kwestii prawnych i teologicznych, związanych z małżeństwem w obu kontekstach prawnych praca ta dąży do rzetelnego ukazania złożoności i subtelności związków między prawem kanonicznym a prawem świeckim, a także do zidentyfikowania potencjalnych obszarów konfliktów.

Legislacja małżeństwa

Zgodnie z kan. 1055 - § 1. *Małżeńskie przymierze, przez które mężczyzna i kobieta tworzą ze sobą wspólnotę całego życia, skierowaną ze swej natury na dobro małżonków oraz na zrodzenie i wychowanie potomstwa, zostało między ochrzczonymi podniesione przez Chrystusa Pana do godności sakramentu*.¹ Związek małżeński w kontekście prawa kanonicznego to sakrament, który łączy mężczyznę i kobietę w związek małżeński. Małżeństwo jest postrzegane jako święta i nierozzerwalna więź pomiędzy małżonkami, uznawana przez Kościół Katolicki. Wyznawcy tego wyznania wierzą, że małżeństwo jest ustanowione przez samego Boga i jest jednym z sakramentów Kościoła. Prawo kanoniczne reguluje nie tylko proces zawierania małżeństwa, ale także określa warunki jego ważności, przeszkody, które mogą utrudnić zawarcie małżeństwa, oraz prawa i obowiązki małżonków w ramach tej sakramentalnej wspólnoty. W przypadku rozwiązania małżeństwa, prawo kanoniczne rozróżnia nieważność małżeństwa (gdy warunki jego ważności nie zostały spełnione) od unieważnienia

¹ Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku.

małżeństwa (gdy małżeństwo, choć początkowo ważne, jest uznawane za nieważne po pewnym czasie).

Jak słusznie zauważył M. Fras „...*W prawie polskim, co zgodnie podkreślają autorzy zajmujący się problematyką małżeństwa, brakuje definicji tej instytucji. Zwraca się uwagę na jego społeczny, socjologiczny aspekt. Niektórzy jednak uważają, że z art. 18 Konstytucji RP wynika oficjalna definicja małżeństwa w prawie polskim, która należy do zasad ustrojowych Polski...*”². Przybliżmy zatem konstytucyjną definicję małżeństwa, jednocześnie stanowiącą zasadę ochrony małżeństwa i rodziny: art. 18. *Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej*³.

Należy przywołać także definicję z Ustawy Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 r. (dalej k.r.o.) począwszy od art 1 §1 i 2. Brzmiąca następująco: art. 1. § 1. *Małżeństwo zostaje zawarte, gdy mężczyzna i kobieta jednocześnie obecni złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia, że wступują ze sobą w związek małżeński. § 2. Małżeństwo zostaje również zawarte, gdy mężczyzna i kobieta zawierający związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego w obecności duchownego oświadczą wolę jednoczesnego zawarcia małżeństwa podlegającego prawu polskiemu i kierownik urzędu stanu cywilnego następnie sporządzi akt małżeństwa. Gdy zostaną spełnione powyższe przesłanki, małżeństwo uważa się za zawarte w chwili złożenia oświadczenia woli w obecności duchownego*⁴. Związek małżeński w kontekście prawa świeckiego jest formalnym, prawnie uznawanym związkiem między dwiema osobami, zazwyczaj różnej płci, które decydują się na wspólne życie jako małżonkowie. Proces zawarcia małżeństwa podlega określonym regulacjom prawnych, obejmującym wymagane formalności, procedury i dokumenty. Prawo świeckie nadaje małżeństwu prawną strukturę, przyznając małżonkom określone prawa, obowiązki i korzyści, takie jak wspólność majątkowa, prawo do dziedziczenia oraz korzyści podatkowe. Ponadto, prawo świeckie reguluje kwestie związane z rozwiązaniem małżeństwa, w tym procedury rozwodowe, separację, a także ewentualne unieważnienie. W przypadku związku małżeńskiego w prawie świeckim, uznawane jest ono przez państwo lub instytucje świeckie, a niekoniecznie przez religijną instytucję.

Warto zwrócić uwagę, że wymienione akty prawne wykazują pewne podobieństwa. Zarówno w artykule 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jak i w przepisach Ustawy Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego w artykule 1 §1 oraz w Prawie Kanonicznym Kan. §1055 małżeństwo jest określane jako

² Komentarz Fras Mariusz (red.), Habdas Magdalena (red.), Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz LEX.

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

⁴ Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 r. Dz.U.z 2020r. poz.1359.

związek między kobietą a mężczyzną. Żadne z tych przepisów nie zawiera zapisów odnoszących się do związków jedнопłciowych. W obecnej sytuacji, w polskim prawie, takie związki nie są uznawane za prawomocne.

Ważność małżeństwa

Dodatkowo istotny element stanowi ważność małżeństwa. Z punktu widzenia Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego zachodzi zarówno w chwili złożenia oświadczenia przed urzędnikiem stanu cywilnego, jak i w sytuacji, gdy oświadczenie takie jest składane w obecności duchownego. Niemniej jednak, zgodnie z postanowieniami Kodeksu Prawa Kanonicznego, aby małżeństwo było ważne, konieczne jest zawarcie ślubu kościelnego. Według tej normy, umowa małżeńska bez przysięgi przed Bogiem nie posiada ważności zgodnie z §2 Kodeksu Prawa Kanonicznego.

Jednakże w powyższych aktach prawnych istnieją również sprzeczności. Dla przykładu według: *Kan. 1083 - § 1. Nie może zawrzeć ważnego małżeństwa mężczyzna przed ukończeniem szesnastego roku życia i kobieta przed ukończeniem czternastego roku*⁵. Natomiast Kodeks Rodziny i Opiekuńczy zawiera następujący zapis w art. 10 § 1. *Nie może zawrzeć małżeństwa osoba nie mająca ukończonych lat osiemnastu. Jednakże z ważnych powodów sąd opiekuńczy może zezwolić na zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła lat szesnaście, a z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny*⁶.

Oznacza to pewną sprzeczność, ponieważ w k.r.o związek małżeński może być zawarty wyłącznie pomiędzy mężczyzną, który ukończył 18 rok życia oraz kobietą w tym samym wieku z wyjątkiem kobiety, która ukończyła 16 rok życia i otrzymała zgodę na zawarcie związku małżeńskiego przez sąd.

Kontynuując analizę przepisów prawnych, należy zwrócić uwagę na art. 23 k.r.o. *Małżonkowie mają równe prawa i obowiązki w małżeństwie. Są obowiązani do wspólnego pożycia, do wzajemnej pomocy i wierności oraz do współdziałania dla dobra rodziny, którą przez swój związek założyli.* Zatem te przepisy prawne kształtują wzorzec prawny małżeństwa. W dziedzinie życia osobistego, małżonkowie powinni okazywać sobie wzajemny szacunek, uczciwość i zaufanie, ponieważ są to postawy i zachowania sprzyjające harmonii życia rodzinnego. Zasada równości małżonków stanowi jedno z fundamentów polskiego prawa rodzinnego, obejmując także zasady monogamii, świeckości małżeństwa oraz trwałości związku. Obowiązki, przedstawione w art. 23 k.r.o., nie są wymienione w sposób wyczerpujący, a jedynie poglądowy. Nie obejmują one wszystkich działań, jakie małżonkowie powinni podejmować

⁵ Decretum Num.48/84/P. Primas Polonie z dnia 4 grudnia 1983 r. Kodeks Prawa Kanonicznego.

⁶ Kodeks Rodziny i Opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 r. Dz.U.z 2020r. poz.1359.

względem siebie dla dobra małżeństwa i utworzonej rodziny. Jak zauważają M. Fras i M. Habdas „Zarówno akty prawa międzynarodowego, jak i przepisy krajowe przyjęły stanowisko, iż małżonkowie mają równe prawa i obowiązki względem siebie. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 r., jak również paktów praw człowieka z 1966 r. regulują kwestie równouprawnienia mężczyzny i kobiety w relacji żona – mąż...”⁷.

Należy zwrócić także uwagę na art. 27 k.r.o. Oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczynić się do zaspokajania potrzeb rodziny, którą przez swój związek założyli. Zadośćuczynienie temu obowiązkowi może polegać także, w całości lub w części, na osobistych staraniach o wychowanie dzieci i na pracy we wspólnym gospodarstwie domowym. Postanowienia zawarte w art. 27 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego precyzuje konkretnie obowiązek określony w art. 23 k.r.o., w którym zaznaczono m.in. zobowiązanie małżonków do udzielania sobie wzajemnej pomocy oraz współdziałania na rzecz dobra rodziny. Zadania opisane w omawianym artykule, nakładają odpowiednie obciążenia na każdego z małżonków, z uwzględnieniem jego sił, zdolności zarobkowych i sytuacji majątkowej.

Rozpad małżeństwa

Jak zatem w świetle prawa świeckiego i prawa kanonicznego wygląda rozpad małżeństwa? Ustanie małżeństwa w k.r.o. następuje wskutek śmierci jednego z małżonków, unieważnienia małżeństwa, uznania małżonka za zmarłego czy orzeczenia rozwodu. Natomiast jasno stanowi art. 56. § 1. *Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód.* § 2. *Jednakże mimo zupełnego i trwałego rozkładu pożycia rozwód nie jest dopuszczalny, jeżeli wskutek niego miałoby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.* §3. *Rozwód nie jest również dopuszczalny, jeżeli żąda go małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia, chyba że drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód albo że odmowa jego zgody na rozwód jest w danych okolicznościach sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.* W wytycznych z 28.05.1955 r., Sąd Najwyższy wskazał, że zakończenie którejkolwiek z istotnych sfer wspólnoty małżeńskiej, takiej jak więź emocjonalna, fizyczna czy ekonomiczna, powinno być uznane za objaw stopnia rozkładu. Niemniej jednak, przerwanie wspólnoty fizycznej lub gospodarczej nie musi być traktowane jako oznaka rozkładu w konkretnym przypadku, jeśli wynika to z okoliczności niezależnych od małżonków lub jest wynikiem ich wspólnej, uzasadnionej

⁷ Komentarz Fras Mariusz (red.), Habdas Magdalena (red.), Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz LEX.

zgodnej woli, podyktowanej życiowymi okolicznościami. Ustawodawca nakłada obowiązek analizy rozkładu w dwóch aspektach - kompletności i trwałości. Przy ocenie kompletności, należy zbadać zakres i obszar rozkładu, natomiast ocena trwałości wiąże się z jego intensywnością i głębokością⁸. Stawia się zatem pytanie, co faktycznie oznacza rozwód cywilny? Rzeczywiście, rozwód cywilny to formalne zakończenie małżeństwa. Udzielany jest w sytuacji trwałego rozkładu pożycia małżeńskiego, co oznacza, że małżonkowie nie utrzymują już żadnych związków gospodarczych, fizycznych czy emocjonalnych. Sąd Okręgowy ma uprawnienie wydać orzeczenie o rozwodzie, gdy małżonkowie wyraźnie oświadczyli, że nie życzą sobie dalszego kontynuowania wspólnego życia małżeńskiego, zamieszkiwania razem, oraz prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego.

Zaś prawo kanoniczne reguluje rozwiązanie małżeństwa następującymi zapisami: *Kan. 1141. Małżeństwo zawarte i dopełnione nie może być rozwiązane żadną ludzką władzą i z żadnej przyczyn, oprócz śmierci. Kan. 1156. § 1. do uważania małżeństwa nieważnego z racji przeszkody zrywającej, wymaga się ustania przeszkody lub dyspensy od niej oraz postanowienia zgody przynajmniej przez stronę świadomą przeszkody. §2. to postanowienie jest wymagane przez prawo kościelne od ważności unieważnienia, chociażby na początku obydwie strony wyraziły zgodę i potem jej nie odwołały.*

Do przeszkód zrywających małżeństwo Kodeks Prawa Kanonicznego zalicza:

- młody wiek małżonków – poniżej 16 lat dla mężczyzny i poniżej 14 lat dla kobiety,
- uprzednia i trwała niemoc płciowa,
- zawarte wcześniej małżeństwo,
- związek między katolikiem i osobą niechrzczoną,
- posiadane święcenia kapłańskie,
- złożenie ślubu czystości w instytucie zakonnym,
- porwanie kobiety w celu zawarcia małżeństwa,
- zabójstwo współmałżonka z intencją poślubienia drugiej osoby,
- bliskie pokrewieństwo,
- powinowactwo w linii prostej,
- małżeństwo kobiety z synem lub ojcem swojego partnera albo mężczyzny z córką lub matką swojej partnerki – przyzwoitość publiczna,
- pokrewieństwo prawne w formie adopcji.

Natomiast nieważność małżeństwa – przez niezgodność konsensualną ma miejsce, gdy wystąpi:

- choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy,

⁸ Orzeczenie Sądu Najwyższego dnia 28 maja 1955 roku, sygn. akt I CO 5/55.

- psychoza, nerwica, psychopatia,
- homoseksualizm, nimfomania, sadyzm, pedofilia, masochizm itp.,
- alkoholizm, narkomania, erotomania, hazard, itp.

Nieważność małżeństwa następuje także przez wady zgody małżeńskiej, która może być w momencie ślubu obciążona defektami, takimi jak:

- brak koniecznej wiedzy o małżeństwie,
- zawarcie małżeństwa z inną osobą niż zamierzano,
- błąd co do określonych cech poślubionej osoby,
- zawarcie małżeństwa podstępem,
- symulacja zgody małżeńskiej,
- zawarcie małżeństwa pod presją.

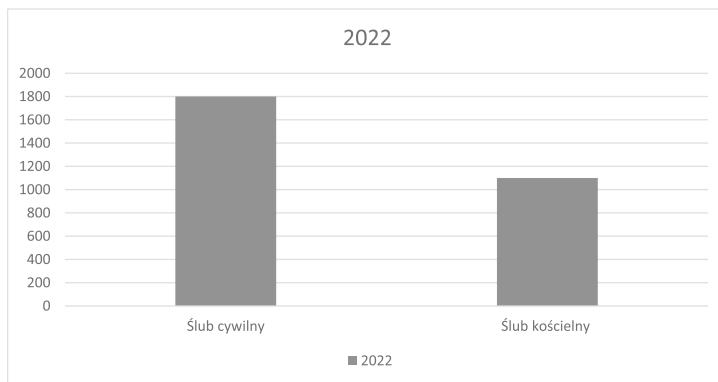
Unieważnienie małżeństwa zawartego zgodnie z Kodeksem Prawa Kanonicznego oznacza stwierdzenie nieważności tego małżeństwa zgodnie z postanowieniami Kodeksu Prawa Kanonicznego. W przeciwieństwie do rozwodu cywilnego, gdzie brak emocjonalnych, gospodarczych czy fizycznych więzi może wystarczyć do złożenia wniosku, unieważnienie małżeństwa kanonicznego wymaga spełnienia określonych warunków w prawie kanonicznym. Osoba ubiegająca się o unieważnienie musi precyzyjnie wskazać przyczynę, na podstawie której chce unieważnić małżeństwo lub zakończyć związek małżeński. Ważne jest również, aby podać powód, który istniał przed samym zawarciem związku małżeńskiego.

Podsumowanie

Skutkiem różnic w interpretacji małżeństwa przez prawo świeckie i prawo kanoniczne są również zróżnicowane uregulowanie tej instytucji w obu systemach prawnych. Nie ulega wątpliwości, że większość obywateli Polski podlega zarówno przepisom prawa cywilnego, jak i prawa kanonicznego, szczególnie Kościoła Katolickiego. Jasne jest, że niemożliwe jest dosłowne zrównanie regulacji świeckiej z kanoniczną, i nikt nie postuluje tego rodzaju harmonizacji. Jak zaznacza R. Sobański, Kościołowi trudno byłoby zaakceptować legalną możliwość rozwodu, jednak, jak podkreśla wybitny kanonista, nie może on narzucać swojego stanowiska prawu świeckiemu⁹. Strasznie „zakazem” rozwodów było jednym z nadużyć w debacie przed ratyfikacją Konkordatu. Oczywiście jest, że prawo świeckie nie może w pełni akceptować kanonicznych norm, nawet dla Kościoła cieszącego się uprzywilejowanym statusem w państwie.

⁹ R. Sobański, Wyznaczniki kanonicznego prawa małżeńskiego, [w:] *Małżeństwo w prawie świeckim i w prawie kanonicznym. Materiały Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej w dniach 12 i 13 maja 1994 roku w Katowicach*, (red.) B. Czech, Katowice 1996, s. 189.

Wprowadzenie małżeństw świeckich spotkało się z krytyką Kościoła. Małżeństwa cywilne określane były mianem konkubinatów¹⁰. Zatem, jak kształtują się relacje między prawem świeckim a prawem kanonicznym? Fundamentalną zasadę stanowi poszanowanie swobody sumienia przez prawo świeckie. Oznacza to, że prawo świeckie nie powinno narzucać postępowań, które nie tylko kolidują z chrześcijańską moralnością, ale także z normami prawa Kanonicznego. Według dostępnych danych statystycznych Polacy częściej wybierają śluby cywilne.

Rysunek 1 Liczba zawartych związków formalnych w 2022 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie forsal.pl¹¹.

Spadek zainteresowania ślubem kościelnym zdaje się wynikać głównie z faktu, że osoby, które doświadczyły rozvodu i chcą zawrzeć związek małżeński po raz drugi, preferują zawarcie tego związku w urzędzie. Proces ten jest szybszy, mniej czasochłonny i mniej obciążony biurokracją w porównaniu do ceremonii kościelnych, które często wymagają spełnienia wielu obowiązków.

Małżeństwo stanowi doniosłe wydarzenie w życiu jednostki, zarówno w kontekście prawa cywilnego, jak i prawa Kanonicznego. Legitymacja związku małżeńskiego w obu systemach prawnych niesie za sobą konsekwencje prawne dla obojga małżonków – męża i żony. Nawet w przypadku wspólnoty majątkowej (jeśli nie została wprowadzona rozdzielność przed zawarciem małżeństwa), proces legalizacji małżeństwa przynosi za sobą prawną odpowiedzialność dla obu stron. W przypadku rozvodu, strony powinny dążyć do równego podziału majątku, zgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy. Procedury rozwodowe w aspekcie prawa cywilnego są zazwyczaj bardziej dostępne niż procedury unieważnienia ślubu kościelnego. W obu kodeksach można dostrzec pewne

¹⁰ Szerzej: P. Majer, *Małżeństwo jako przedmiot zainteresowania Kościoła i Państwa - prawo kanoniczne a małżeństwo cywilne*, [w:] *Prawo wyznaniowe w systemie prawa polskiego* (red.) A. Mezglewski, Lublin 2004, s. 258.

¹¹ forsal.pl/gospodarka/demografia/artykuly/9396542,ile-dzieci-urodzilo-sie-w-krakowie-w-2023-r-na-swiat-przyszlo-wiecej-chlopcow.html (dostęp online: 10.01.2024 r.).

analogie w zakresie postępowania przed sądami, zarówno sądem kościelnym, jak i sądem świeckim.

Z racji naszego narodowego wierzenia, ślub kościelny odgrywa znaczącą rolę w życiu katolika, będąc istotną tradycją, piętnowaną od wieków. Małżeństwo jako istotny element życia społecznego, pełni ważną funkcję społeczną, spełniając fundamentalne zadanie jakim jest rodzina.

Bibliografia:

Publikacje

1. Majer P., *Małżeństwo jako przedmiot zainteresowania Kościoła i Państwa – prawo kanoniczne a małżeństwo cywilne*, [w:] *Prawo wyznaniowe w systemie prawa polskiego*, (red.) A. Mezglewski, Lublin 2004.
2. Sobański R., *Wyznaczniki kanonicznego prawa małżeńskiego*, [w:] *Małżeństwo w prawie świeckim i w prawie kanonicznym. Materiały Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej w dniach 12 i 13 maja 1994 roku w Katowicach*, (red.) B. Czech, Katowice 1996.

Akty prawne

1. Decretum Num.48/84/P. Primas Polonie z dnia 4 grudnia 1983 r. Kodeks Prawa Kanonicznego.
2. Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku.
3. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 r. Dz.U.z 2020r. poz.1359.
4. Komentarz Fras Mariusz (red.), Habdas Magdalena (red.), Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz LEX. Konstytucja
5. Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Orzeczenie Sądu Najwyższego dnia 28 maja 1955 roku, sygn. akt I CO 5/55.

Netografia

1. forsal.pl/gospodarka/demografia/artykuly/9396542,ile-dzieci-urodzilo-sie-w-krakowie-w-2023-r-na-swiat-przyszlo-wiecej-chlopcow.html (dostęp online: 10.01.2024 r.).